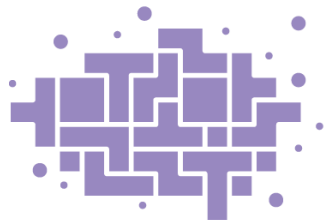

1831. gada holēras epidēmijas diskurss mūsdienu Latvijas teritorijā iznākošajos laikrakstos

Discourse of the Cholera Epidemic of 1831 in Newspapers of Latvia

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

FLPP
FUNDAMENTĀLIE UN
LIETIŠĀJIE PĒTĪJUMU
PROJEKTI

Vita Zelče
Sociālo zinātņu fakultāte
Latvijas Universitāte
XXXI ZINĀTNISKIE LASĪJUMI
Daugavpils Universitāte
2021. gada 28. janvāris

1831. gada holēras epidēmija – pirmā lielā holēras epidēmija Latvijas teritorijā

Cholera epidemic of 1831 - the first major cholera epidemic in the territory of Latvia

Cēlonis – Krievijas armijas daļu pārvietošanās, lai dotos apspiest Polijas Novembra sacelšanos jeb karotu Poļu–krievu karā (1830–1831)/Movement of the Russian army to suppress the Polish November Uprising or Polish-Russian war (1830-1831)

Kurzemes guberņa/Kurland Province

- Sākās 1831. gada 8. maijā / Started on May 8, 1831
- Beidzās 1832. gada 28. janvārī / Ended on January 28, 1832
- Saslima 4553 cilvēki, mira 1953 cilvēki /4553 people became ill, 1953 died

Vidzemes guberņa/Livland Province

- Sākās 1831. gada 9. maijā / Started May 9, 1831
- Beidzās 1831. gada 4. decembrī / Ended December 4, 1831
- Saslima 6163 cilvēki, mira 1953 (vai 2459) cilvēki / 6163 people became ill, 1953 (or 2459) died

1831. gada holēras epidēmija/Cholera epidemic of 1831

- Medicīnas vēsturē labi pētīta/Well studied in medical history
 - Ārsta Aleksanda Raphaela (*Raphael*, 1866–1919) pētījums par holeru Kurzemē/A study of physician Alexander Raphael (1866–1919) on cholera in Kurland
 - Epidemiologu, medicīnas vēsturnieku K. Vasiljeva, R. Bogačevas, L. Vaidera raksti/Articles by epidemiologists, medical historians Vasil'ev, Bogacheva, Vaiders
- Slikti integrēts notikums Latvijas vēstures stāstā gan kā katastrofa, gan kā jaunas pārvaldības, sociālās prakses/A little integrated event in the history of Latvia, both as a disaster and as new governance and social practices
- Konteksts/Context
 - Krievijas impērija daļa/Part of the Russian Empire
 - Cenzūra un preses darbības noteikumi/Censorship and rules of the press
 - Karantīna kā metode cīņā pret infekcijas slimībām/Quarantine as a method of preventing the spread of infectious diseases
 - Nesen atcelta dzimtbūšana/Recently abolished serfdom
 - Sākas masu mediju laikmets/Mass media starts
 - Tiek apgūta lasītprasme/Literacy

Masu mediji/Mass media

Vidzeme/Livland

Rīga

Rigasche Zeitung (1778–1889)

Rigischer Anzeigen 1761–1852)

Rigasche Stadtblätter (1810–1907)

Der Zuschauer (1807–1856)

Nicht-politische Zeitung für Deutsch-Russland (1826–1827, 1830–1832)

Vidzemes Latviešu Avīzes (1824–1889)

Kurzeme/Kurland

Jelgava

Liepāja

Allgemeine Deutsche Zeitung für Russland (1811–1831)

Allgemeines Kurländisches Amts- und Intelligenzblatt (1825–1852)

Latviešu Avīzes (1822–1915)

Libausches Wochenblatt (1824–1858)

Laikrakstu veidi un funkcijas:

- a) pilsētu laikraksti pilsētniekiem biznesmeņiem (ārvalstu ziņas);
- b) paziņojumu un sludinājumu izdevumi;
- c) pārējie – dažāda auditorija

periodika.lv

Der Zuschauer.

(25ter Jahrgang.)

den 1/4. Mo

Sapere aude!

Riga, vom 10. Mai.

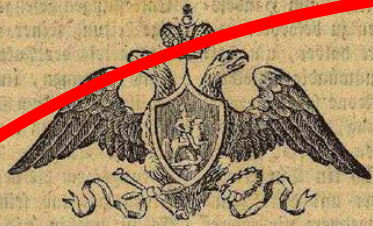
Se. Excellence unser Herr Civilgouverneur, wirkl. Staatsrath von Idlersahm, haben mit gewohnter Humanität, durch eine Bekanntmachung das Publikum aufgefordert, keinen Anlaß zu Besorgnissen darin zu sehen, daß das Gouvernementscomité zur Abwendung der Cholera morbus von gestern an täglich Versammlung hält, die gesammten Anordnungen zu gleicher Wirksamkeit auffordert und die Anordnungen treffen werde, welche sein Zweck nothwendig mache. Die in Kurland zur Sicherung der Provinz getroffenen Maasregeln müßten um so mehr auch zum Schutze Lieflands und Riga's dienen, da Liefland weder mit dem Winskischen, noch mit dem Witnaischen Gouvernement gränze, wo sich Spuren jener Epidemie gezeigt hatten.

Aus Riga, vom 18. May

Bei der für diese Jahreszeit überhäufigen Hitze in der vorigen Woche — zuweilen 27° im Freien, — kam hier die Cholera plötzlich zum Ausbruch, und da die Bevölkerung der Stadt und der Vorstädte jetzt die gewöhnliche um 20, bis 30tausend Menschen übersteigt, fielen besonders am Donnerstage und 3

Mit Seiner Kaiserlichen Majestät Allergnädigst ertheiltem Privilegio.

Rigische

Zeitung.

... (St. Ptb. Stg.)
... können.

Riga, den 19. Mai.

Nach einer Bekanntmachung der Medicinal-Commission sind bis zum 18. Mai Morgens 444 Personen an der Cholera erkrankt, von welchen 31 genesen, 252 gestorben und 161 noch krank sind.

ermacht habe.

Riga, den 21. Mai.

Bis zum 21. Mai, Morgens, waren an der Cholera 707 Personen erkrankt, von welchen 75 genesen, 417 gestorben und 215 noch krank blieben.

Uebers-Ameine.

№. 21.

Rigische Stadtblätter.

Mittwoch, den 27. Mai 1831.

Bis zum 26sten Mai waren angekommen: 90 Schiffe; ausgegangen: 669. — Ferner waren bis zum 26sten Mai angekommen: 1065 Estrufen; 17 Schiffe; 7 Schollen; 20 St. (76 Pl.) Eichenholz; 13 St. (174 Pl.) Espieren und Bootsmasten; 19 St. (23 Pl.) Brussen; 393 St. (2886 Pl.) Balken; 23 St. (20 Pl.) Ricker und Kasten; 245 St. (793 Pl.) Brennholz.

Apraksti/Features

Ueber die Cholera.
In einer Zeit allgemeiner Bedrängniß, in welcher sochaste Gemüther nur zu sehr der Furcht und Traurigkeit erliegen, ist es Pflicht von dem Staat die Aufmerksamkeit der Bürger auf diejenigen Umstände aufmerksam zu machen, die geeignet sind, falsche Ansichten über die Gefahr und die Verheerungen der Cholera zu berichtigen, und beunruhigten Gemüthern Trost zu gewähren. Es ist eine nur zu sehr verbreitete Meinung, als ob das Eindringen dieser unheilbringenden Krankheit in eine Stadt auch für die Mehrzahl der Einwohner todtbringend sei. Das Beispiel Moskau hat uns belehrt, daß dem, Gott Lob! nicht so ist. Von einer Volksmenge von 300,000 Menschen erkrankten in Moskau nur 8576, von welchen 886 genesen und 4690 gestorben sind (s. Nr. 6 der Petersb. deutschen Zeitung 1831.). So können wir denn mit Zuversicht hoffen, daß auch bei uns nicht zu viele Opfer fallen werden; und ist gleich manches theure Familienband zerissen worden, so ist doch schon jetzt nach 14tägiger Dauer der Epidemie, uns die betrübende Verzerrung gewor-

Seit dem Anfange der Cholera sind, bis zum 27ten Junius morgens, erkrankt: 2527; gestorben: 1256; genesen: 804.

Ueber die Cholera.

Latweefchu Uwises.

Ar augstās Ģenerālgubernators = Kummissiones sīnu un n

Nr. 24. Zettortbeenā 11tā Juhni 1831.

Zelgawā 4tā Juhni deenā.

Ķee mums paldeem Deewam tā nifna Kolerā-
fehriga jau saht nostahtees. Dauts zilw
no lasareteh in taggad tohp islaisti, kas weht
laika pofhā slimnibas eesahkumā usnenti,
muhfu daktereem kohpti un djeedino: tap
Schee muhsu dakteri ar leelu gudribu un ri
peshanu deen un nakti darbojuschees un meh
naufchi scho nifnu sehrigu uswarreht, un jebfo
malki un nejeho winnuš awunaj in besdee
nigi ispaudeja. Dauts zilw in nāh
nesahles teem eedohd, wimni tomehr ne mitte
jhs ar sawahm arubtahm publeschanahm un
Deewš teem to ar pashu meht ar daschu
gubtu slimneeku atkal isglahbt un wesselu atlaist.
Kaut jelle wiffi to ar pateizibu atsihtu un tee mul
fi wrenreis eesahktu sawas leelas negudribas kau

Apraksti/
Features

Zelgawā 24tā Juhni deenā.

Muhfu augstās Ģenerālgubernators Baron
von der Pahlen tanni 19tā Juhni pawak
farā schein atbrauze. Dauts deenā wansch ap
mekleja wiffus Kohlera = slimneeka = nammus,
un prett deenas widdu us Rihgu atkal aisbrauze.

Latweefchu Uwises.

Ar augstās Ģenerālgubernators = Kummissiones sīnu un nowehleschanu.

Nr. 28. Zettortbeenā 09. Juhni 1831.

Vietejās pārvaldes rīkojumi un
instrukcijas/Local
government orders and
instructions

Nr. 28. Zettortbeenā 09. Juhni 1831.

Par aiesfarga hamu, ka ta Kohlera-
fehriga kas taggad Zelgawā jau isplehtuschees, zaur kohpānabhscham to au
simeeku ar schi pilsschitas eesahkumajem un zaur kohpānabhscham to au
lantu semmi, kas weht wessela sūkt in to schi pilsschitas eesahkumajem
nefta un turpat lehtohs, tad pshz wiffaugstākas pawehleschanas no Kursemmes Gubernementes Kohler
Kontretes schis pshznahms preehschrahts tohp islaisto:
1) die stajohnes deht isch scheschanas un ischibrischanas tohp eezeltas
a) die Paulsghades (Dhler. umschas) Gribwekrohga, preehsch teem, kas us teem ar kohpā eedameem
zeem par Dohbeli woi par schumu tablaki gribb aisbraukt;
b) pee Paulsghades pulwerka Sorgen, preehsch teem, kas par teem as Jaunjelgawu (Fridrikstattu)
Wahre. aiswebdameem zelteem gribb pshznahms, pshz detohpt peeminnetus zelkus no Sorgenfrei
milt as us to jauneezistu zelku par Reschumwiffu (Kanaerwalb) un Rindfukrohu deht warr atfueat

Libau, den 11. July.
Wie Vergnügen können wir berichten, daß
der Gesundheitszustand der Bewohner unseres
Ortes immerwährend der allerbeste ist, und
in dieser Hinsicht nichts zu wünschen übrig
bleibt. Während in der Nähe uns Herne
wegen Verbreitung der furchtbaren Cholera
sehr ernsthafte Bes
Gemüthes bemächtigt
schung bishero un
odgleich mehrmalig
und Haberkunste
aus verdächtigen
zu gerechten Gren
sundheit unferer
befürchten zu müß
erfreulichem Resulto

Todes - Anzeige.
Dies gebeugt mache ich meinen nahen und
entfernten Verwandten und Freunden den Tod
meines innigstgeliebten Bruders Carl Tobias
Eymalin am 6. J. in St. Petersburg in den furchtbaren
Schmerzen von 10 Stunden an der Cholera
morbis. Die Beerdigung wurde am
Her meiner Freunde überzeuge, verleihe ich
mit deren Beileidsbezeugungen.
Libau, den 6. July 1831.
N. D. Eymalin
und im Namen seiner abwesenden
Geschwister.

Nāves paziņojumi/
Death notices

Libausches

Wochenblatt.

Herausgegeben, gedruckt und verlegt von E. H. Forge.

Riga, vom 30. May.
Seit dem Beginn der Cholera-Epidemie
bis zum 29. d. Morgens, sind in ihren
Wohnungen erkrankt 977 Personen, von
welchen 360 genesen, 387 gestorben und 228
noch krank blieben. In den Hospitälern
waren bis zur selbigen Zeit aufgenommen
1151 Personen, von welchen 177 genesen,
722 gestorben und 260 noch krank blieben. [N.3.]

Rigas ziņas/
News from
Riga

Riga, vom 6. Juny.
Seit dem Beginn der Cholera-Epidemie bis
zum 5. Juny Morgens, sind in ihren Woh
nungen erkrankt: 1292 Personen, von weichen
genesen, 507 gestorben und 145 noch krank
blieben; in den Hospitälern waren bis zur
selbigen Zeit aufgenommen: 1451 Personen,
von welchen 357 genesen, 824 gestorben und
270 noch krank blieben. Ueberhaupt befanden
sich 1292 Kranke in der Besserung. [N.3.]

Metode – Diskursa vēsturiskā pieeja/Method – the discourse-historical approach (*Ruth Wodak*)

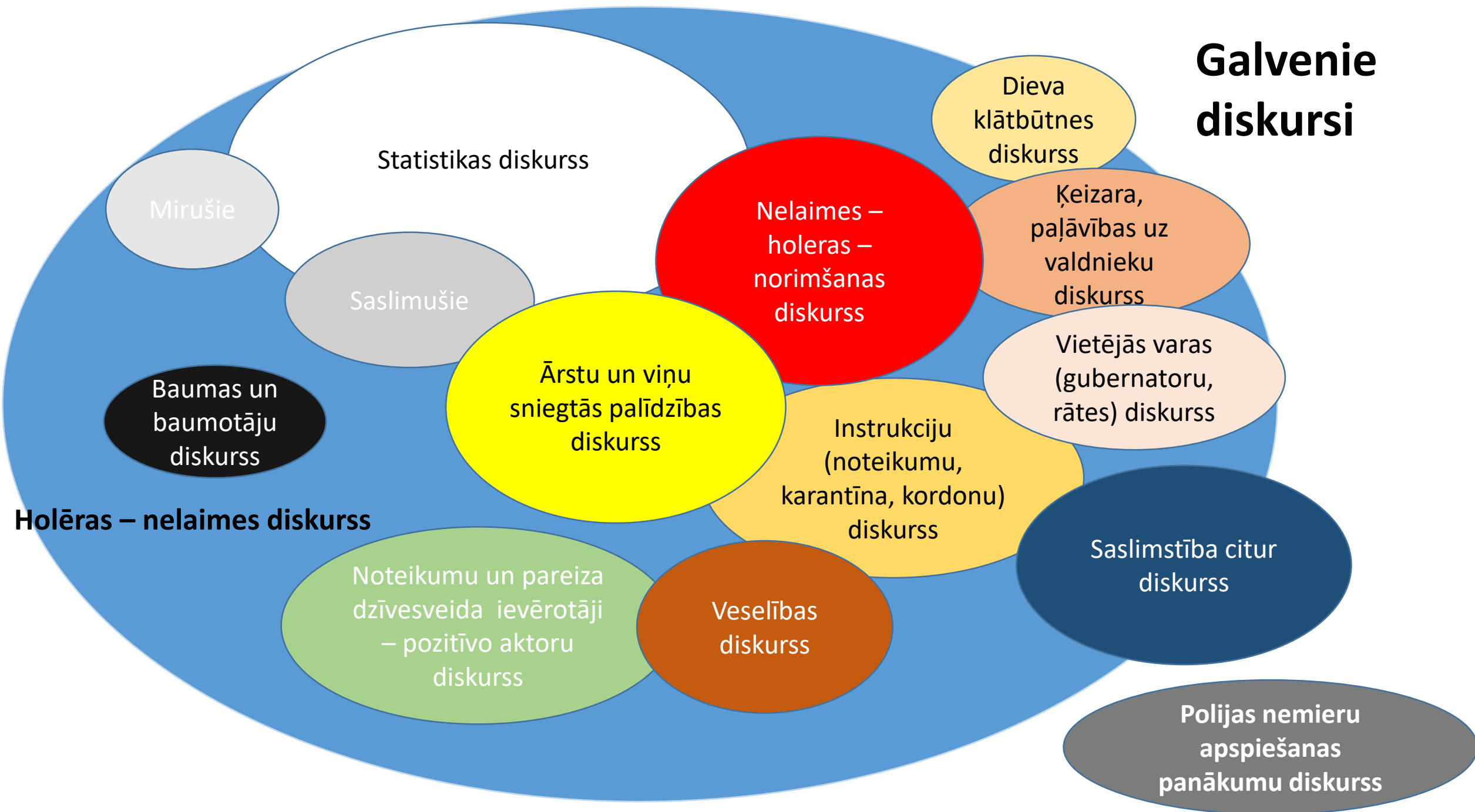
Diskursa stratēģiju īstenošana/Implementation of discourse strategies

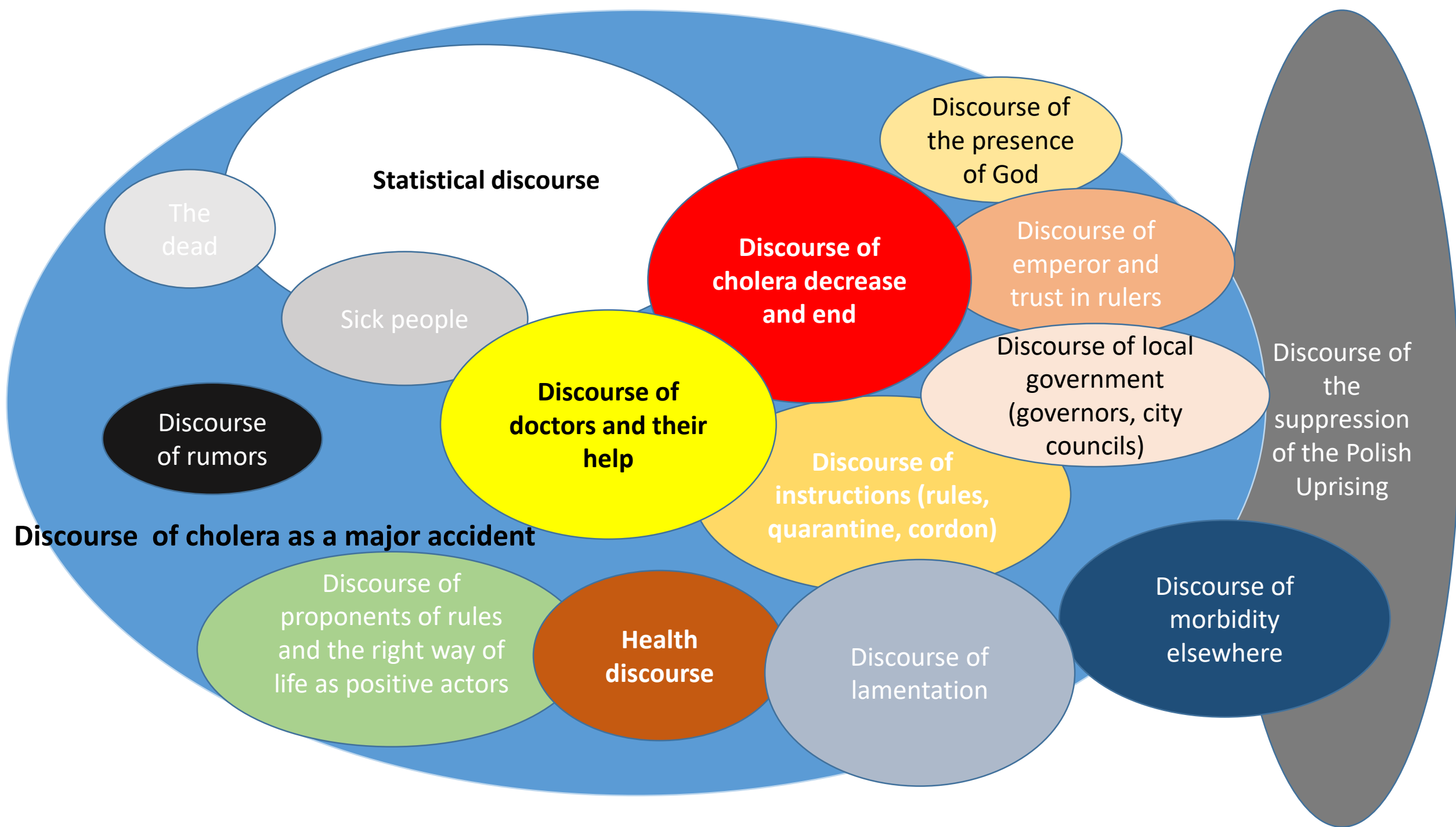
Stratēģija/Strategy	Rezultāti/Results	
Nosaukšanas stratēģija/Nomination	Briesmīga holera=sērga, nikna briesmīga slimība, varena un bailīga sērga, nikna sērga, draudīga slimība, šausmu laiks, <i>Cholera morbus</i>	Terrible cholera = a disease, a mad terrible disease, a mighty and fearful disease, a furious disease, a threatening disease, a time of horror, <i>Cholera morbus</i>
Apgalvojuma stratēģija/Predication	Labi aktori – Dievs (kas sargā), ķeizars, gubernatori, ārsti, ebreji ārsti Daugavpilī, rīdzinieki ar savu mieru un izturētību, filantropi Sliktie aktori – holēra noteikumu un pareizu dzīvesveidu un mērenību ēdienā neievērotāji, baumu izplatītāji	Good actors – God (who protects), emperor, governors, doctors, Jewish doctors in Daugavpils, inhabitants of Riga with their peace and endurance, philanthropist Bad actors – cholera offenders, diet violators, proper lifestyle violators, rumor distributors

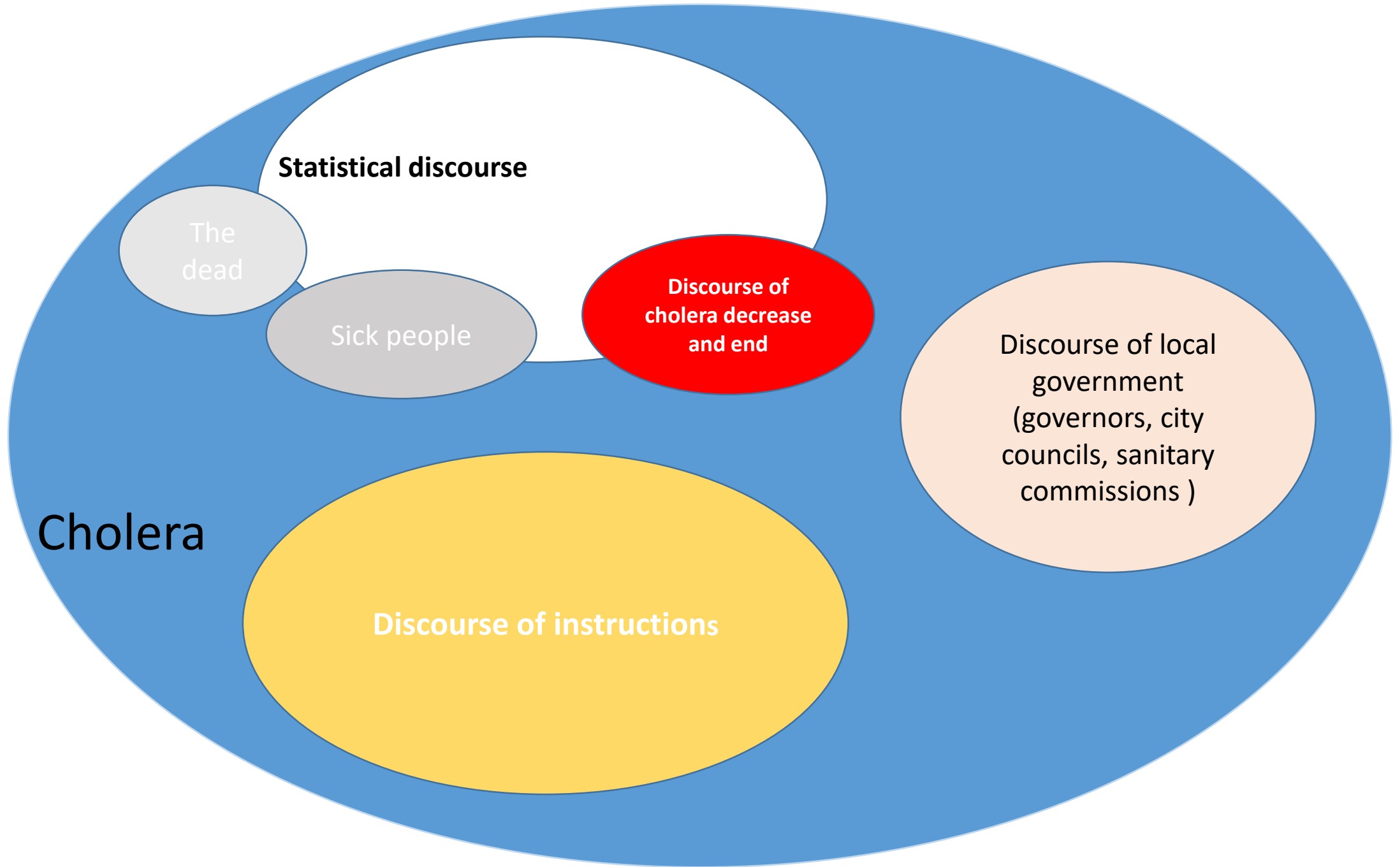
Diskursa stratēģiju īstenošana/Implementation of discourse strategies

Stratēģija/Strategy	Rezultāti/Results	
Argumentācijas stratēģija/ Argumentation	<p>Cerība uz Dievu Ieteikumi (mērenība pārtikā un dzērienos, atteikšanās no vakariņām, uzmanīgs dzīvesveids, noteikumu ievērošana, karantīnas ievērošana, tīrs gaiss, silts apģērbs, miers, paļaušanās uz Dievu, tūlītēja vēršanās pēc palīdzības, smēķēšana apdūmošana) Ķeizara gādība Maskavas notikumu (1830) mācība</p>	<p>Hope for God Recommendations (moderation in food and drink, refusal of dinner, careful lifestyle, compliance with the rules, compliance with quarantine, clean air, warm clothing, peace, trust in God, immediate help, smoking, smoke release) Emperor's care The lesson of the events of Moscow (1830)</p>
Perspektivizācijas un diskursa reprezentācijas diskursīvās stratēģijas/ Perspectivization, framing or discourse representation	<p>Informēšana Organizēšana Ieinteresētība atrisināt situāciju (ieteikumi) Emociju piedāvājums: līdzjūtība; priecāšanās un pateicība par holēras beigām</p>	<p>Information Organization Interest in resolving the situation (recommendations) Emotions: compassion; joy and gratitude for the end of cholera</p>
Diskursa intensifikācijas un mīkstināšanas stratēģija/ Intensification, mitigation	<p>Statistika Sliktu un labu ziņu regularitāte Pazemības un cerību piesātināta valoda Holēras ziņu vieta preses dienaskārtībā</p>	<p>Statistics Regularity of bad and good news A language of humility and hope Cholera news in press agenda</p>

Galvenie diskursi

Secinājumi / Conclusions

- Mediji – prese – iesaistās holēras novēršanā un tās organizācijā / The media is involved in the prevention and organization of cholera
- Dominējošie – faktu (statistikas) un instrukciju diskursi / Discourses of facts (statistics) and instructions dominate
- Svarīgs medicīnas zināšanu un ārstu – pozitīvo aktoru – diskurss /An important discourse is the discourse of medical knowledge and physicians as positive actors
- Racionālie argumenti ir pārsvarā pār iracionālajiem / Rational arguments prevail over irrational in newspapers
- Holēras situācija ietekmē pašus medijus /The cholera situation affects the media themselves